2. Süryani Kilisesi

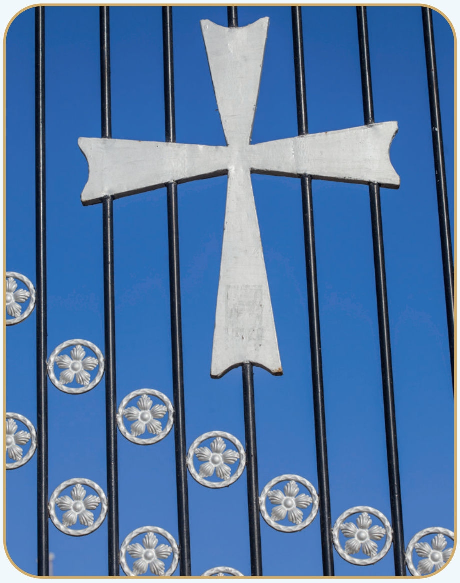

Görsel 5.4: Süryani Kilisesi Haçı

Süryani kelimesi, Asurcadan türemiş bir kelime olup Asurlular anlamında kullanılmıştır. Bu kilise, kendilerinin Havari Thomas tarafından kurulduğunu belirtir. Süryaniler, 451'de yapılan Kadıköy Konsili'ni tanımayarak Hristiyanlık içinde bağımsız bir kol olarak varlıklarını sürdürürler.

Süryaniler, 5. yüzyılda Doğu Süryanileri (Nesturiler) ve Batı Süryanileri (Yakubiler) şeklinde ikiye ayrılmıştır. Nesturilerin lideri olan Nestorius (ö. 451), Hristiyanlıkta Hz. İsa'nın tabiatı ile ilgili tartışmalarda Hz. İsa'da ilahi ve insani olmak üzere iki ayrı tabiat bulunduğunu ve bunların birbirine karışmadığını; Hz. Meryem'in tanrı annesi (theotokos) değil, insan annesi (antropokos) olarak isimlendirilebileceğini söyler. İlk zamanlarda Urfa, Nesturilerin merkezliğini yapmış iken zamanla Nesturiler, Arabistan, Hindistan ve Çin'de yayılmıştır.

Batı Süryanilerini (Yakubiler), Yakub Baradaeus (ö. 578) kurmuştur. Yakubiler, Hz. İsa'nın tabiatı ile ilgili tartışmalarda Hz. İsa'da hem tanrısal hem de insani tabiatın birleşerek yeni bir tabiat oluşturduğuna inanırlar. Ayrıca Yakubiler, Meryem'e, tanrı annesi denilebileceğini söyleyerek de Nesturilerden ayrılır.

Günümüzde Süryani Kilisesi denildiğinde Yakubiler kastedilmektedir. 18 ve 19. yüzyılda Katolikler ve Protestanlar, bu kilise mensuplarına da misyonerlik faaliyetinde bulunmuş ve birçok Süryani bu faaliyetler sonucu, Katolik veya Protestan olmuştur.

Süryani Kilisesi'nin diğer kiliselerden ayrılan temel farklılıklarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Süryani (Yakubi) Kilisesi, Hz. İsa'da (as) hem tanrısal hem de insani tabiatın birleşerek yeni bir tabiat (miafizit) oluşturduğuna inanırlar. Bu noktada Katolik, Ortodoks, Protestan gibi kiliselerdeki Hz. İsa'da (as) iki tane tabiatın birbirine birleşmeden ve karışmadan aynı anda bulunduğu şeklindeki iki tabiat (diofizit) öğretisini reddeder.
2. Süryanilerin ana merkezi, 1293'ten 1932'ye kadar Mardin'deki Deyru'z-Zaferan manastırı olmuştur. Merkez, 1932'de önce Humus'a (Suriye) ardından da 1959'da Şam'a (Suriye) taşınmıştır.
3. Ruhban sınıfı, diyakoz (rahip yardımcısı), rahip, piskopos ve patrik şeklinde sıralanmaktadır. Diyakoz ve rahipler evlenebilir ancak daha üst sınıfta bekarlık esastır.

4. Ritüeller, Süryanice yapılır.
5. Sakrament olarak (Vaftiz, Evharist, Konfirmasyon, Günah İtirafı, Evlilik, Rahip Takdisi, Son/Hasta Yağlama) yedi adet sakrament kabul edilir.
6. Secdenin de olduğu ve günde üç vakit namaz şeklinde bir ayin yapılır ve kıble olarak da Doğu'ya dönülür.
7. Zina ve tıbbi zorunluluk gibi durumlar olmadığı sürece boşanmak yasaktır.

Görsel 5.5: Deyru'z-Zaferan Manastırı (Mardin)

8. Ayin sırasında erkekler önde, kadınlar arkada dururlar ve kadınların başlarının örtülü olması gerekir.[2]

Günümüzde yaklaşık 5 milyon civarında Süryani Kilisesine mensup kişinin olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye'de Mardin, İstanbul, Mersin, Diyarbakır'da Süryani Kilisesi'ne mensup 20.000 civarında insan bulunmaktadır.

2 Süryani Kilisesinin tarihi ve inançları hakkında geniş bilgi için bk.: Nihat Durak, Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet, s. 106-321; Kadir Albayrak, "Ermeni, Süryani ve Keldani Kiliseleri", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 146-150.